

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Місцеве самоврядування зі змістовим модулем: "Децентралізація та управління в громадах"
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій
Розробник(и)	Семенов Володимир Миколайович
Рівень вищої освіти	Другий рівень вищої освіти, НРК – 7 рівень, QF-LLL – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 1-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 5 кред. ЄКТС, 150 год. Для денної форми навчання 48 год. становить контактна робота з викладачем (24 год. лекцій, 24 год. практичних занять), 102 год. становить самостійна робота.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Політичні технології та аналітика"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування теоретичного та прикладного сучасного розуміння децентралізації в Україні, вміння аналізувати тенденції реалізації децентралізаційних реформ у світі та опанувати базові технології управління в громадах

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Теоретичні основи організації місцевого самоврядування

Історичні аспекти розвитку місцевого самоврядування: виникнення місцевого самоврядування, самоврядування у античні, самоврядування середньовіччя, нового та новітнього часу. Магдебурзьке, хелминське та волоське право. Класифікація видів самоврядування. Підходи до визначення поняття місцевого самоврядування. Сучасні системи організації місцевого самоврядування: англо-саксонська, романо-германська, іберійська, «радянська». Принципи та завдання місцевого самоврядування.

Тема 2 Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах

Поняття форми держави (форма державного правління, форма державного територіального устрою, форма державно-політичного режиму) та її зв'язок з системами місцевого самоврядування: Організація місцевого самоврядування в Сполучених Штатах Америки, Об'єднаному королівстві Великої Британії та північної Ірландії, Польщі Німеччині, Японії, Франції та ін.

Тема 3 Організація місцевого самоврядування в Україні

Поняття і система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Основи місцевого самоврядування в Україні. Конституційні гарантії місцевого самоврядування в Україні. Європейська хартія місцевого самоврядування. Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державну службу». Нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування.

Тема 4 Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування

Система і будова місцевих рад. Функції та компетенція місцевих рад. Форми та методи діяльності місцевих рад. Організація роботи постійних та тимчасових комісій місцевих рад. Апарат місцевої ради та організація його роботи. Організація роботи депутатів місцевих рад у рада. Організація роботи депутатів місцевих рад у виборчих округах. Депутатські запити, звернення, запити порядок їх внесення і розгляду. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад. Порядок формування і будови виконавчих комітетів місцевих рад. Форми і методи роботи виконавчих комітетів місцевих рад. Організація роботи апарату виконавчих комітетів місцевих рад. Система, будова, порядок утворення та форми роботи відділів, управлінь, комісій та інших виконавчих органів місцевих рад. Функції та компетенція виконавчих комітетів місцевих рад.

Тема 5 Децентралізація та управління в громадах

Децентралізація як суспільно-політичне явище. Передумови проведення децентралізації. Сучасний стан процесу децентралізації. Нормативне забезпечення процесу децентралізації: Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Постанова КМУ «Про затвердження методики формування спроможних територіальних громад», Розпорядження КМУ «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» та ін. Документообіг в об'єднаних місцевих територіальних громадах. Сучасні проблеми на шляху процесу децентралізації в Україні.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Набути знання про процеси зародження та розвитку систем місцевого самоврядування та вплив на нього об'єктивних і суб'єктивних факторів
PH2	Набути навички щодо взаємодії органів місцевого самоврядування з місцевими та центральними органами державної влади
PH3	Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері політології в територіальних громадах
PH4	За результатами аналізу регіональної та місцевої політики гнурувати оригінальні та якісні ідеї для її вдосконалення
PH5	Набуття навичок аналізу економічної, соціальної, політичної, культурної ситуації в територіальній громаді з метою розробки і реалізації виборчої стратегії політичної партії та/або мажоритарного кандидата
PH6	Набуття знаь щодо організації взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади з громадськістю

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.
Для спеціальності 052 Політологія:

PR6	Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
PR7	Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.
PR8	Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.
PR9	Використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для інтерпретації та змістовного аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні
PR10	Розробляти і використовувати інструменти взаємодії між органами державної та місцевої влади із громадськістю, впроваджувати інструменти громадсько-політичної участі на місцевому та національному рівні

7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

CH1	Здатність аналізувати, оцінювати та об'єктивно інтерпретувати інформацію, робити обґрунтовані судження та вирішувати складні проблеми шляхом логічного обґрунтування та прийняття рішень на основі доказів (критичне мислення)
CH2	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

СН3	Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями
СН4	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
СН5	Здатність до міжособистісної взаємодії.
СН6	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
СН7	Здатність приймати обґрунтовані рішення.

8. Види навчальних занять

Тема 1. Теоретичні основи організації місцевого самоврядування	
Лк1 "Теоретичні основи організації місцевого самоврядування" (денна)	Історичні аспекти розвитку місцевого самоврядування: виникнення місцевого самоврядування, самоврядування у античні, самоврядування середньовіччя, нового та новітнього часу. Магдебурзьке, хелминське та волоське право.
Лк2 "Теоретичні основи організації місцевого самоврядування" (денна)	Класифікація видів самоврядування. Підходи до визначення поняття місцевого самоврядування. Сучасні системи організації місцевого самоврядування: англо-саксонська, романо-германська, іберійська, «радянська». Принципи та завдання місцевого самоврядування.
Пр1 "Теоретичні основи організації місцевого самоврядування"	Історичні аспекти розвитку місцевого самоврядування: виникнення місцевого самоврядування, самоврядування у античні, самоврядування середньовіччя, нового та новітнього часу. Магдебурзьке, хелминське та волоське право.
Пр2 "Теоретичні основи організації місцевого самоврядування"	Класифікація видів самоврядування. Підходи до визначення поняття місцевого самоврядування. Сучасні системи організації місцевого самоврядування: англо-саксонська, романо-германська, іберійська, «радянська». Принципи та завдання місцевого самоврядування.
Тема 2. Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах	
Лк3 "Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах"	Поняття форми держави (форма державного правління, форма державного територіального устрою, форма державно-політичного режиму) та її зв'язок з системами місцевого самоврядування: Організація місцевого самоврядування в Сполучених Штатах Америки, Об'єднаному королівстві Великої Британії та північної Ірландії, Польщі Німеччині, Японії, Франції та ін.
Лк4 "Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах" (денна)	Фактори, що впливають на особливості формування систем місцевого самоврядування в різних країнах: історичні, географічні, кліматичні, соціальні, релігійні та ін.

<p>Пр3 "Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах"</p> <p>Поняття форми держави (форма державного правління, форма державного територіального устрою, форма державно-політичного режиму) та її зв'язок з системами місцевого самоврядування: Організація місцевого самоврядування в Сполучених Штатах Америки, Об'єднаному королівстві Великої Британії та північної Ірландії, Польщі Німеччині, Японії, Франції та ін.</p>
<p>Пр4 "Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах" (денна)</p> <p>Фактори, що впливають на особливості формування систем місцевого самоврядування в різних країнах: історичні, географічні, кліматичні, соціальні, релігійні та ін.</p>
<p>Тема 3. Організація місцевого самоврядування в Україні</p>
<p>Лк5 "Організація місцевого самоврядування в Україні" (денна)</p> <p>Поняття і система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Основи місцевого самоврядування в Україні.</p>
<p>Лк6 "Організація місцевого самоврядування в Україні" (денна)</p> <p>Конституційні гарантії місцевого самоврядування в Україні. Європейська хартія місцевого самоврядування. Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державну службу». Нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування.</p>
<p>Пр5 "Організація місцевого самоврядування в Україні" (денна)</p> <p>Поняття і система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Основи місцевого самоврядування в Україні.</p>
<p>Пр6 "Організація місцевого самоврядування в Україні" (денна)</p> <p>Конституційні гарантії місцевого самоврядування в Україні. Європейська хартія місцевого самоврядування. Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державну службу». Нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування.</p>
<p>Тема 4. Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування</p>
<p>Лк7 "Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування" (денна)</p> <p>Система і будова місцевих рад. Функції та компетенція місцевих рад. Форми та методи діяльності місцевих рад. Організація роботи постійних та тимчасових комісій місцевих рад. Апарат місцевої ради та організація його роботи.</p>

Лк8 "Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування" (денна)

Організація роботи депутатів місцевих рад у радах. Організація роботи депутатів місцевих рад у виборчих округах. Депутатські запити, звернення, запити порядок їх внесення і розгляду. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад. Порядок формуванні і будови виконавчих комітетів місцевих рад. Форми і методи роботи виконавчих комітетів місцевих рад.

Лк9 "Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування" (денна)

Організація роботи апарату виконавчих комітетів місцевих рад. Система, будова, порядок утворення та форми роботи відділів, управлінь, комісій та інших виконавчих органів місцевих рад. Функції та компетенція виконавчих комітетів місцевих рад.

Пр7 "Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування" (денна)

Система і будова місцевих рад. Функції та компетенція місцевих рад. Форми та методи діяльності місцевих рад. Організація роботи постійних та тимчасових комісій місцевих рад. Апарат місцевої ради та організація його роботи.

Пр8 "Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування" (денна)

Організація роботи депутатів місцевих рад у радах. Організація роботи депутатів місцевих рад у виборчих округах. Депутатські запити, звернення, запити порядок їх внесення і розгляду. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад. Порядок формуванні і будови виконавчих комітетів місцевих рад. Форми і методи роботи виконавчих комітетів місцевих рад

Пр9 "Організація роботи представницьких органів і посадових осіб, депутатів місцевих рад та виконавчих органів місцевого самоврядування" (денна)

Організація роботи апарату виконавчих комітетів місцевих рад. Система, будова, порядок утворення та форми роботи відділів, управлінь, комісій та інших виконавчих органів місцевих рад. Функції та компетенція виконавчих комітетів місцевих рад.

Тема 5. Децентралізація та управління в громадах

Лк10 "Децентралізація та управління в громадах" (денна)

Децентралізація як суспільно-політичне явище. Передумови проведення децентралізації в Україні. Сучасний стан процесу децентралізації.

Лк11 "Децентралізація та управління в громадах" (денна)

Нормативне забезпечення процесу децентралізації: Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Постанова КМУ «Про затвердження методики формування спроможних територіальних громад», Розпорядження КМУ «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» та ін.

Лк12 "Децентралізація та управління в громадах" (денна) Документообіг в об'єднаних місцевих територіальних громадах. Сучасні проблеми на шляху процесу децентралізації в Україні.
Пр10 "Децентралізація та управління в громадах" (денна) Децентралізація як суспільно-політичне явище. Передумови проведення децентралізації в Україні. Сучасний стан процесу децентралізації.
Пр11 "Децентралізація та управління в громадах" (денна) Нормативне забезпечення процесу децентралізації: Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Постанова КМУ «Про затвердження методики формування спроможних територіальних громад», Розпорядження КМУ «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» та ін.
Пр12 "Децентралізація та управління в громадах" (денна) Документообіг в об'єднаних місцевих територіальних громадах. Сучасні проблеми на шляху процесу децентралізації в Україні.

9. Стратегія викладання та навчання

9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Аналіз конкретних ситуацій (Case-study)
МН2	Дослідницька робота
МН3	Обмін думками (think-pair-share)
МН4	Мозковий штурм

Лекції надають студентам матеріали з нормативних засад організації та діяльності місцевого самоврядування, процесу децентралізації та управління в громадах. Лекції доповнюються семінарськими заняттями, що надають студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практичних прикладах. Участь у дослідницькій роботі (підготовка тез доповіді на науково-практичну конференцію), мозкових штурмах, навчальних дискусіях, обміні думками та під час розробки проекту дозволяє закріпити теоретичні знання, що отримані на лекціях та отримати практичні навички застосування цих знань.

Для кожного студента в процесі навчання створюються необхідні умови для виявлення та розвитку індивідуальних особливостей студента, зокрема «soft skills», які можуть знадобитися в будь-якій галузі. Зокрема, навички управління інформацією та критичного мислення, що складаються з вміння аналізувати, синтезувати, оцінювати дані та повідомлення, приймати рішення, вміння аргументовано доводити власну думку, вміння переконувати; особистої ефективності, які включають компетентності з управління часом, відповідальності, стресостійкості, комунікабельності; ефективної комунікації з використанням різних інструментів та креативності.

9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Написання есе
НД2	Обговорення кейсів
НД3	Підготовка до практичних занять
НД4	Підготовка пошуково-дослідницької роботи

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МФО1 Захист презентацій та рефератів	Відбувається на практичних заняттях по темах лекцій	Протягом двох тижнів після завершення вивчення теми	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ
МФО2 Науково-дослідна робота	Підготовка тез доповідей на наукові конференції та наукових статей в контексті тематики дисципліни	16 тиждень семестра	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ

МФО3 Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.	Вирішення ситуаційних вправ з практичної діяльності органів місцевого самоврядування	Протягом тижня після отримання завдання	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ
МФО4 Модульна атестація	Виконання тестових завдань по темам модуля	протягом 6 годин після завершення модульної атестації	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Виконання пошуково-дослідного завдання (підготовка, презентація, захист)	Підготовка презентацій та доповідей за питаннями теми на вибір студента	Відповідно до розкладу практичних занять	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ
МСО2 Оцінювання письмових робіт	Виконуються у випадку неможливості проведення занять в он-лайн чи оф-лайн форматі за форс-мажорних обставин	До наступного практичного заняття за розкладом	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ
МСО3 Підготовка есе	Написання короткого повідомлення (1-2 сторінки) за темою заняття	За розкладом занять	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ

МСО4 Модульна атестація	Виконання тестових завдань по матеріалам модуля	Протягом 6 годин після завершення атестації за розкладом	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ
МСО5 Написання тез доповіді на науково-практичну конференцію	Підготовка матеріалів для публікації тез доповіді або наукової статті	Протягом семестру	Оф-лайн або он-лайн. За певних умов через особисті кабінети викладача та студентів. МІХ-СумДУ

Контрольні заходи:

	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
1 семестр	100 балів		
МСО1. Виконання пошуково-дослідного завдання (підготовка, презентація, захист)	30		
Презентація матеріалів дослідження на практичних заняттях (5х6)	30	10	Так
МСО2. Оцінювання письмових робіт	24		
виконання тестових завдань по темам (8х3)	24	24	Так
МСО3. Підготовка есе	10		
Підготовка тез доповіді на наукову конференцію	10	10	Так
МСО4. Модульна атестація	20		
Виконання тестових завдань по темам модуля (2х10)	20	6	Так
МСО5. Написання тез доповіді на науково-практичну конференцію	16		
апробація досліджень	16	10	Ні

захід підсумковго контролю - диференційований залік. "В рамках вивчення дисципліни "Місцеве самоврядування зі змістовним модулем: «Децентралізація та управління в громадах»" існує можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що підтверджується відповідним документом (сертифікатом, дипломом, свідоцтвом тощо,) який дозволяє однозначно ідентифікувати особу здобувача і засвідчує

результати його участі у певному освітньому заході неформальної освіти."

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Бібліотечні фонди
ЗН3	Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання на базі платформи MIX SumDU, Інтернет-опитування, та ін.)
ЗН4	Технічні засоби (кінофільми, радіо- і телепередачі, звуко- і відеозаписи та ін.)

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Камінська Н.В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування та Україна : монографія, - Київ, 2021 р., - 414 с.
2	Методичні вказівки до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Місьцеве самоврядування зі змістовим модулем "Децентралізація та управління в громадах» / укладач: В. М. Семенов – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 55 с.
3	Вплив зовнішніх факторів на становлення систем місцевого самоврядування / В. М.Семенов, // «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління»): журнал. 2022. № 12(14) 2022. – С. 31 – 41 http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3044
4	Семенов В.М. Особливості формування іберійської системи місцевого самоврядування / В. М.Семенов, // «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління»): журнал. 2022. № 1(15) 2023. – С. 48 – 60 http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3337
5	Місьцеве самоврядування зі змістовним модулем: "Децентралізація та управління в громадах" https://mix.sumdu.edu.ua/textbooks/54470/index.html
Допоміжна література	
6	Конституція України
7	Закон України Про місьцеве самоврядування в Україні
8	Закон України Про добровільне об'єднання територіальних громад
9	Європейська хартія місцевого самоврядування https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
10	Європейська стратегія щодо інновацій та доброго врядування на місцевому рівні : http://irgo.org.ua/politika-i-vlast/yevropejska-strategiya-shhodo-innovacij-ta-dobrogo-vryaduvannya-na-miscevomurivni
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
1	https://zakon.rada.gov.ua/

2	https://decentralization.gov.ua/
3	1. Хто такий голова Сумської обласної державної адміністрації https://www.youtube.com/watch?v=BhWCytWF73Y&t=273s
4	5. Хто такі заступники Сумської обласної державної адміністрації https://www.youtube.com/watch?v=EsV966u7ygI&t=77s
5	6. Хто є справжнім бенефіціаром українського самоврядування? Жителі громад чи утаємничені «обрані»? https://www.youtube.com/watch?v=1iKKYLqrSu0&t=33s
7	Council of Europe https://www.coe.int/en/web/portal/home
8	Офіційний сайт Всеукраїнської Асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України»: http://www.auc.org.ua/ .
9	https://mix.sumdu.edu.ua/textbooks/54470/index.html